

רשימות שיעורים ולקחי מוסר מתורתו של

רבינו הגדול מרן ראש הישיבה

חכם משה צדקה שליט"א

ראש ישיבת 'פורת יוסף'

ערש"ק
כי תצא
תשפ"ה

זמן הסליחות, "להוסיף" בחודש אלול, חשבון נפש

השחר הראשון, להזדרז להספיק את י"ג מידות קודם
עמוד השחר הראשון.

על הסליחות בחצות לילה

אמנם יש אברכים שיכול להשתבש להם על ידי זה כל
סדרי הלימוד, ועל כן עושים בחצות לילה, זה לא התקנה
שתיקנו לנו רבותינו, אנחנו אומרים בסליחות "קמתי
באשמורת", הם צריכים לומר "נשארתי בחצות"... אבל
אם אין להם אפשרות להשכים באשמורת, זה גם טוב
בדיעבד, כי זה אחרי חצות לילה. אבל קודם חצות לילה
אסור לומר סליחות (ע' ברכי יוסף סי' תקפא סק"א).

לפחות בימי שני וחמישי

אבל ישתדלו להשכים באשמורת כפי יכולתם, או בימי
שני וחמישי לפחות יאמרו באשמורת, כי כן הוא מעיקר
הדין התקנה של הסליחות.

להרבות בתחנונים בימים אלו

וכבר כתבו הפוסקים שיש להמעיט בלימוד כדי להרבות
בתחנונים בימים הללו [א"ה: זו לשון החיד"א בברכי יוסף
(סי' תקפא סק"ו): יותר טוב בימים אלו להרבות סליחות
ותחנונים עם הצבור מללמוד. הרב טור ברקת. וכן ראיתי
לקצת רבנים שתמיד היו עסוקים בגופי הלכות והחיבורים,
ובחדש אלול היו מניחין קצת מסדרם ללמוד גירסא
ותחנונים, ע"כ].

סליחות אחרי שחרית

אבל לומר סליחות אחרי עמוד השחר, אחרי שחרית
וכדו', זה לא התקנה שתיקנו חכמים לומר סליחות בחודש
אלול. עיקר התקנה באשמורת דייקא.

אשמורת - עת רצון

עת אשמורת הבוקר זה עת רצון גדול מאוד בשמים, לאו
דוקא בחודש אלול, בכל השנה כולה, ובפרט בחודש
אלול, אם אדם לומד תורה בשעה זו של עמוד השחר,
מלאכים משבחים הלימוד שלו לפני הקב"ה (כדאיתא
בזוה"ק, הובא בספר ראשית חכמה שער הקדושה=).

זהירות מביטול תורה בעבור הסליחות

כל אלול בא כדי לבקש סליחות ולשוב בתשובה על עוון
ביטול תורה, ואם כן על אחת כמה וכמה שלא יבטל תורה
בחודש אלול בעבור הסליחות. איך יאמר "ביטלנו תורתך
ימים ולילות", והוא מבטל תורה כדי ללכת לסליחות?!
עכשיו זה "לילות"... איך יבטל תורה?! תלמוד תורה כנגד
כולם (פאה פ"א מ"א), אין דבר במעלה כמו תלמוד תורה.
כל הסליחות זה בשביל הלימוד תורה שלא למדנו כראוי.
אדרבא צריך לחזק ולהתחזק יותר בתורה בימים אלו של
חודש אלול. ולכן לא לצאת ולבטל קביעות הלימוד
[במוצ"ש] כדי ללכת לסליחות בחצות, אלא ישכים
לסליחות באשמורת הבוקר, כך מרוויח גם את קביעותו
בתורה [כאן במוצאי שבת] וגם משכים לסליחות בבוקר,
ה' יתן כח.

תיקון חצות קודם לסליחות

ועוד, שהרי תיקון חצות קודם לסליחות (ברכי יוסף סי'
תקפא אות ג), ואיך יקדים את הסליחות קודם תיקון
חצות? וכאן אנחנו עושים תיקון חצות ברבים, ועד שיש
הזדמנות פעם אחת בשבוע לעשות תיקון חצות ברבים,
לא כדאי להפסיד את זה.

זמן הסליחות

צריכים להשתדל לקום ולהתחיל הסליחות באשמורת,
בשעה 4 בבוקר, לפני עמוד השחר, ידלגו הפיוטים
שבתחילה, כדי להספיק עיקר הסליחות שהם "ויעבור"
[י"ג מידות] קודם עמוד השחר הראשון, ואחר כך ישלימו
את כל השאר, כי כך היא עיקר תקנת חכמים.

י"ג מידות קודם עמוד השחר

מי שרוצה לקיים תקנת חז"ל, צריך לקיים מה שכתב
בשלחן ערוך (סי' תקפא ס"א) "לקום באשמורת לומר
סליחות ותחנונים מראש חודש אלול ואילך עד יום
הכיפורים", לפני עמוד השחר הראשון, ואמנם יש
מחלוקת על זמן עמוד השחר, ואנחנו מחמירים לפי עמוד

אלול - להוסיף

והאדם צריך לתקוע בצד הקצר, ונמצא שמקום תפיסתו בשופר מתרחב והולך, לרמוז כי בעל תשובה צריך להיות מוסיף והולך בעבודת ה', על דרך שאמרו רז"ל (שבת קנב.) ת"ח כל זמן שמזקינין דעתם מתוספת עליהם."

חשבון נפש קודם השינה

כתב החיד"א זצ"ל בספר מורה באצבע (אות רמג) על חודש אלול, "זמן תשובה לכל היא בחדש המקודש הזה, ויזהר לפשפש במעשיו טוב וישר, שבכל לילה קודם שישן טרם אמירת וידוי יפשפש ויחפש דרכיו ובמעשיו באותו יום, ויתודה וישוב, וכן יעשה מראש חודש אלול עד יום הכפורים, כי היה צריך לעשות כן כל ימיו בכל לילה, כמעשה צדיקים קראו בשמותם מארי דחושבנא (זוה"ק ח"ג קעח.), ולפחות כה יעשה בארבעים יום הנוראים הללו".

הולך לבית המשפט...

בוזהר הקדוש קראו לזה רבותינו ז"ל "מארי דחושבנא", ובמיוחד בימים הללו צריכים להיזהר בזה. אדם עייף והולך לישון, והוא שמח בשעה שמניח ראשו על הכר כדי לישון, אבל האמת היא שצריך להיות ירא וחרד, הרי בשעה שישן הנשמה שלו עולה לשמים ומעידה וכותבת כל מעשיו באותו היום, ואם כן בשעה שהולך לישון ולנוח, הוא בעצם הולך ל"בית המשפט" בבית דין של מעלה. מה העצה?! יקדים תשובה, יעשה וידוי קודם השינה. ואם עושה תשובה כהלכה, יקבלו תשובתו, ולא ירשם לו בשמים שום עבירה.

הראשון לגן עדן והשני לגהנום

שני בחורים היו שנכשלו בכלים הטמאים, ראו מראות אסורות, והנה אחר מאה ועשרים מגיעים לעולם הבא, הראשון שרים לו "יבוא שלום" וכו', מכניסים אותו לגן עדן. השני, כבר חשב שגם הוא יגיע לגן עדן, אבל לוקחים אותו לגהנום, על שנכשל בראיות אסורות, והתורה אמרה "ולא תתורו". הוא לא הבין, הרי חבר שלי היה איתי ביחד, ואיך הוא נכנס מיד לגן עדן?! - אמרו לו, חבר שלך, אחרי שנכשל, בלילה קודם השינה עשה חשבון נפש, בכה והתוודה על עוונותיו, שב בתשובה שלימה, והתקבלה תשובתו! אבל אתה לא עשית חשבון נפש, ולא עשית על זה תשובה.

חשבון נפש בחודש אלול

ודבר זה הוא עיקר ימי חודש אלול, שיסתכל איזה מעשים שלא עושה טוב בעניינים של בן אדם לחבירו או בעניינים של בין אדם למקום, ויחשוב איך לתקן מעשיו.

הדברים נכתבים מכתבי תלמידים לפי הבנתם המעוניין ליטול חלק בהוצאות עבור גיליון לרי"ה ועשיית יצור קשר בהקדם ושכמ"ה

דווקא במה שחסר

וכל אחד יוסיף דייקא במה שהוא חסר. אפילו תקנה פעוטה וקטנה. היה עשיר אחד שרצה להתחזק, התחיל לקרוא תהלים, בא הרב מבריסק זצ"ל נתן לו סטירה, אמר לו, "אתה עשיר, התפקיד שלך לתת צדקות ולא להתחסד חסידויות אחרות!".

על ידי שמוסיפים זוכים לנשיאת פנים

בגמרא (ברכות כ:) אמרו חז"ל שאמר הקב"ה "וכי לא אשא פנים לישראל?! שכתבתי להם בתורה ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך, והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה". ומבואר כי על ידי שמוסיפים ומדקדקים דבר שלא מחוייבים בו, זוכים בזה להנהגה של נשיאת פנים.

ציצית לפני ראש השנה

ואם כן כך יש להוסיף לפני ראש השנה, יקנה טלית קן או טלית גדול, ובוה הוא מראה שהוא מדקדק ומוסיף לחייב עוד בגד נוסף בציצית, וזוכה להנהגה של נשיאת פנים. וכל ענייני חודש אלול והתשובה סובבים ענין זה "להוסיף".

ביאור ענין התקיעה בשופר בחודש אלול

ובטור (או"ח סי' תקפא) מבואר על התקיעה שנהגו באשכנז בחודש אלול, שהתקינו תקיעה בר"ח אלול בשעה שעלה משה רבינו ע"ה למרום, והקב"ה נתעלה באותו שופר, ומשום כך נהגו לתקוע כל חודש אלול. והקשה הב"ח, שהרי כל זה הוא טעם דווקא לתקיעה בראש חודש אלול, אבל מדוע תוקעים בכל החודש. והב"ח תירץ כדי להזהיר על התשובה.

אבל יש לבאר המנהג לפי האמור, כדי "להוסיף", שאף שאין חיוב לתקוע, מוסיפים לתקוע כל חודש אלול תקיעה שלא חייבים בה.

רמז השופר - מוסיף והולך

וכתב בספר בן איש חי (ש"א בדרוש קודם ההלכות לפרשת נצבים ד"ה והנה תמונת): "תמונת השופר הרומז התעוררות התשובה, הוא צד אחד רחב וצד אחד קצר,